

Reform – ressursenter for menns voldsundersøkelse 2010.

Engasjerte og enige

Innledning

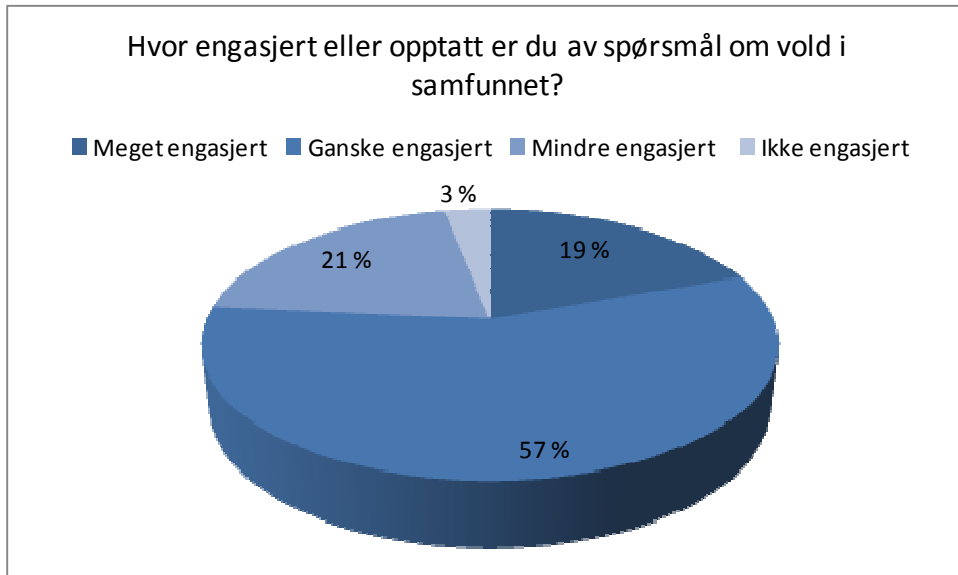
Hva er norske menn og kvinners holdninger til og erfaringer med vold i dag?

Ved hjelp av Synovate Norge (tidligere MMI) har Reform – ressurscenter for menn spurt et representativt utvalg om å fylle ut et spørreskjema og returnere det pr. post. Av 1506 vervede var det 1000 som returnerte spørreskjema altså en svarprosent på 66,4. Dette er en tilfredsstillende svarprosent og helt som forventet ved bruk av denne fremgangsmåten.

Denne rapporten er skrevet av Nina Jon (seniorrådgiver i Reform) og Gjermund Skaar (kampanjeleder Hvitt Bånd)

Engasjement

Det norske folk er engasjerte i temaet vold. På spørsmålet "Hvor engasjert eller opptatt er du av spørsmålet om vold i samfunnet?" svarer 75 % at de er Ganske eller Meget engasjert i/opptatt av spørsmål om vold. Kvinner (79 %) er enda mer engasjerte enn menn (69 %).

Engasjementet gjenspeiles i at vold er et tema som ofte diskuteres med andre. 71 % diskuterer spørsmål om vold i samfunnet ofte eller av og til med familiemedlemmer. 60 % oppgir at de diskuterer temaet med kvinnelige venner, og 55 % oppgir det samme med mannlige venner. En større andel kvinner oppgir å diskutere temaet enn menn. Kvinner

diskuterer vold mest med andre kvinner, og menn diskuterer temaet mest med andre menn - men nesten halvparten oppgir å diskutere vold på tvers av kjønn. Over en tredjedel diskuterer også spørsmålet om vold i samfunnet ofte eller av og til med sine kollegaer. Det er under én prosent av befolkningen som aldri diskuterer vold med noen.

Holdninger til vold

Undersøkelsen inneholder et spørsmål hvor en rekke handlinger listes opp, og hvor informanten er bedt om å ta stilling til om de ulike handlingene kan defineres som vold.

		Total	Menn	Kvinner
Hard dytting eller risting	Enig	77	66	87
	Hverken eller	9	12	7
	Uenig	12	14	5
Slag med flat hånd	Enig	92	89	96
	Hverken eller	3	4	2
	Uenig	4	6	2
Slag som ikke gir synlige merker	Enig	92	90	94
	Hverken eller	3	3	2
	Uenig	3	5	2
Lugge eller klype	Enig	78	73	83
	Hverken eller	11	12	10
	Uenig	9	12	4
Klore eller bite	Enig	89	87	91
	Hverken eller	5	6	5
	Uenig	4	6	2
Muntlig hån eller ydmykelser	Enig	77	67	86
	Hverken eller	9	11	7
	Uenig	12	19	6
Grov kjefting eller utskjelling i andres nærvær	Enig	79	70	87
	Hverken eller	8	9	6
	Uenig	12	19	6
Trusler om å skade	Enig	85	79	91
	Hverken eller	7	10	4
	Uenig	6	10	3
Slag med knyttet neve	Enig	99	97	99
	Hverken eller	0	0	0
	Uenig	1	2	0
Slag med gjenstand	Enig	99	97	99
	Hverken eller	0	0	0
	Uenig	1	3	0
Begrense bevegelsesfrihet	Enig	91	88	93
	Hverken eller	5	6	4
	Uenig	3	4	1
Tvinge partner til seksuelle handlinger	Enig	97	96	99
	Hverken eller	0	1	0
	Uenig	1	2	1
Begrense partners mulighet for sosial omgang med familie, venner eller andre	Enig	87	83	91
	Hverken eller	5	6	4
	Uenig	6	9	2
Begrense partners tilgang til felles økonomiske ressurser/ penger	Enig	77	72	84
	Hverken eller	9	11	7
	Uenig	10	15	7

Som tabellen viser definerer et stort flertall alle disse handlingene som vold. Størst enighet om å definere handlingene som vold er det ikke overraskende ved de alvorligste handlingene. 97 % definerer det å tvinge partner til seksuelle handlinger som vold. Slag, uavhengig av om det gir skade, defineres også som vold av så å si alle.

Men det er ikke bare klare voldshandlinger som slag som defineres som vold av et stort flertall. 87 % definerer det å begrense partners mulighet for sosial omgang som vold. Nesten alle (91 %) ser det å begrense bevegelsesfriheten til noen som vold. Også trusler om skade defineres som vold av de fleste (84 %).

Selv de handlingene som har lavest andel som sier seg helt eller delvis enige, er det et flertall som definerer som vold. Mellom 77 og 79 % definerer hard dytting og risting, lugge eller klype, muntlig hån eller ydmykelser, grov kjefting eller utskjelling i andres nærvær og det å begrense partners tilgang til felles økonomiske ressurser/penger som vold.

Norske menn og kvinner bagatelliserer altså ikke voldelige handlinger. Når handlinger defineres som vold innebærer det samtidig et signal om at handlinger ikke aksepteres. Dette er jo grunnen til at det var en viktig kvinnepolitisk kampsak på 1970 - tallet at menns vold mot sine ektefeller skulle defineres og omtales som vold, og ikke rubriseres av politiet under den nøytrale kategorien "Husbråk".

Flertallet av menn og kvinner definerer altså handlingene som vold. Men det er forskjeller mellom kjønnene. *Flere* kvinner enn menn definerer særlig de minst alvorlige handlingene som vold. Kvinner har altså lavere toleranse før de definerer handlinger som vold.

87 % kvinner mot 66 % menn definerer hard dytting eller risting som vold. 20 % av mennene vil ikke definere dette som vold. Muntlig hån og ydmykelser sier 86 % av kvinnene seg enige i er vold, mens det er 67 % av mennene som sier det samme. 19 % av mennene er uenig i at slike handlinger skal karakteriseres som vold. En tilsvarende forskjell finnes mellom kjønnene når det gjelder enighet i å definere grov kjefting eller utskjelling i andres nærvær som vold.

86 % av kvinnene sier seg enig i dette, mens tallet for mennene er 71 %. Av mennene er det 19 % som ikke er enige i at dette kan defineres som vold.

Det å begrense partners mulighet for sosial omgang definerer 83 % av mennene og 92 % av kvinnene som vold, men 9 % av mennene er ikke enige. Når det gjelder det å begrense partners tilgang til felles økonomiske ressurser/ penger er det en tilsvarende forskjell mellom kjønnene. 83 % av kvinnene og 72 % av mennene definerer dette som vold. 15 % av mennene er derimot ikke enige i at dette kan defineres som vold.

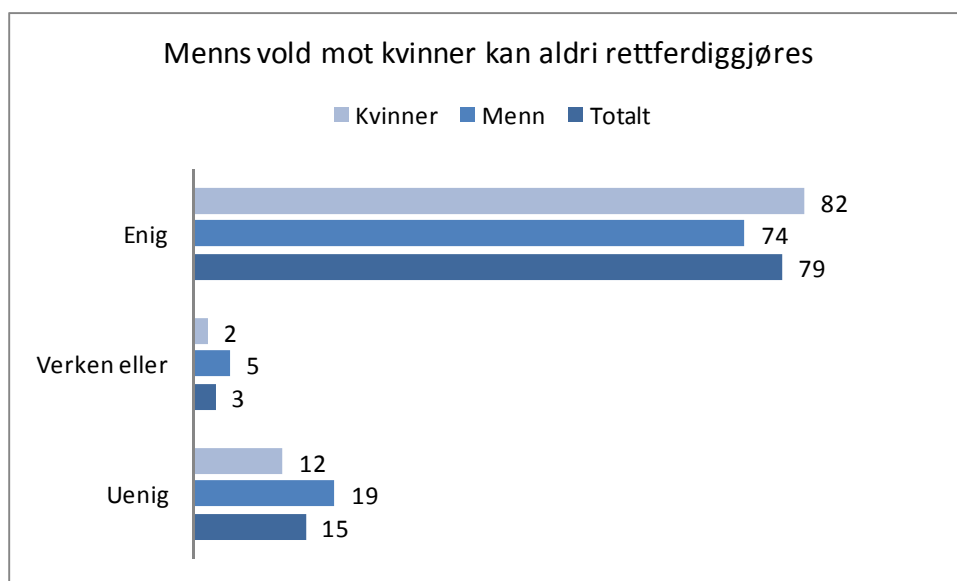
Også når det gjelder det å lugge eller klype er det kjønnsforskjeller. 84 % kvinner definerer dette som vold, mot 73 % av mennene. 13 % av mennene er uenige. Når det gjelder trusler om å skade sier 90 % av kvinnene at dette er vold. 80 % av mennene er enige i det, mens 10 % er uenige.

Fordeler vi samme spørsmål etter *alder* finner vi også klare forskjeller:

		18-29 år	30-49 år	50 år +
Hard dytting eller risting	Enig	71	85	73
	Hverken eller	7	8	11
	Uenig	29	7	16
Slag med flat hånd	Enig	90	96	89
	Hverken eller	4	2	3
	Uenig	5	1	6
Slag som ikke gir synlige merker	Enig	94	96	88
	Hverken eller	1	1	4
	Uenig	3	1	5
Lugge eller klype	Enig	64	85	79
	Hverken eller	19	9	9
	Uenig	15	6	8
Klore eller bite	Enig	84	92	89
	Hverken eller	8	5	5
	Uenig	5	2	4
Muntlig hån eller ydmykelser	Enig	53	82	82
	Hverken eller	15	8	8
	Uenig	27	8	8
Grov kjefting eller utskjelling i andres nærvær	Enig	69	80	81
	Hverken eller	4	11	7
	Uenig	27	8	9
Trusler om å skade	Enig	75	89	86
	Hverken eller	15	5	6
	Uenig	10	5	6
Slag med knyttet neve	Enig	100	99	96
	Hverken eller	0	0	0
	Uenig	0	1	2
Slag med gjenstand	Enig	100	99	96
	Hverken eller	0	0	0
	Uenig	0	1	2
Begrense bevegelsesfrihet	Enig	89	92	90
	Hverken eller	8	4	4
	Uenig	2	3	3
Tvinge partner til seksuelle handlinger	Enig	100	99	96
	Hverken eller	0	0	0
	Uenig	0	1	2
Begrense partners mulighet for sosial omgang med familie, venner eller andre	Enig	82	89	88
	Hverken eller	6	5	4
	Uenig	12	5	4
Begrense partners tilgang til felles økonomiske ressurser/ penger	Enig	58	81	83
	Hverken eller	15	9	6
	Uenig	27	5	7

Bortsett fra slag med knyttet neve og gjenstand, samt det å tvinge partner til seksuelle handlinger oppgir en lavere andel av de yngste at de definerer handlingene som vold. De yngste har altså for lite kunnskap om voldens mange former. Norge trenger mer fokus og opplæring i temaet, og gode holdningsskapende tiltak overfor de yngste er viktige. Reform – ressurscenter for menn har gode erfaringer med prosjektet *Samtaler om vold* med ungdommer på videregående skole. I samarbeid med politiet i Karasjok gjennomførte Reform et opplæringsprogram som gikk over 3 måneder, hvor temaet ble integrert i en flere fag. Evalueringen viser at ungdommens forståelse for og tilbøyelighet til å definere handlinger som vold økte betraktelig med økt kunnskap.

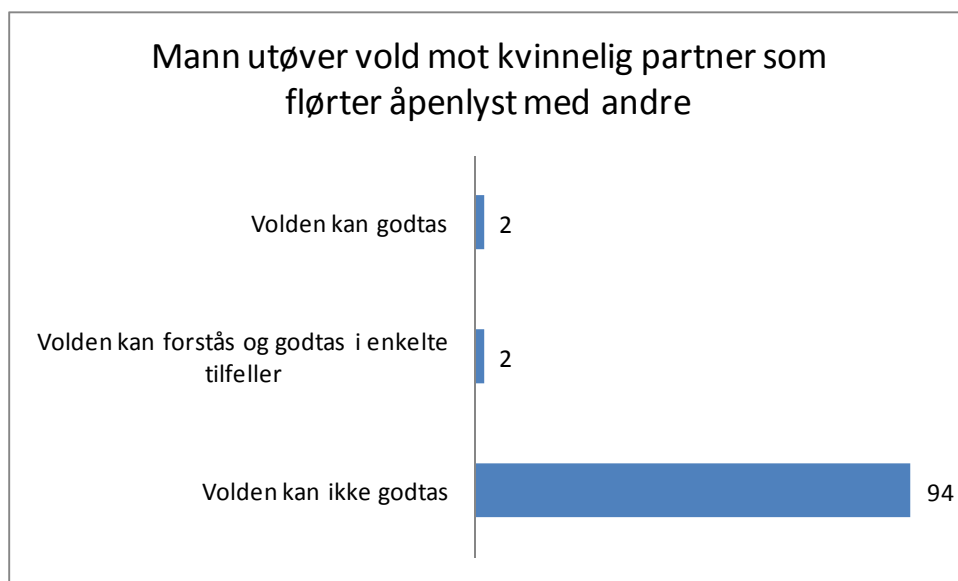
På spørsmål om hvor enige informantene er i påstanden ”Menns bruk av vold mot kvinner kan aldri rettferdiggjøres” fordeler informantene seg slik:

Til sammen er 79 % helt eller delvis enig, men også her er det flere kvinner enn menn som er enige.

Godtar ikke vold

Hva som oppfattes som vold kan bli påvirket av hva slags situasjoner og omstendigheter det er rundt slike situasjoner. Undersøkelsen beskriver derfor en rekke ulike situasjoner som kan påvirke synet på vold, og informantene er bedt om å ta stilling til om de kan godta volden eller ikke.

Som vi ser av diagrammene er det norske folk svært lite åpne for å godta vold.

På mange av spørsmålene svarer 85 % eller flere at de ikke kan godta volden. Dette gjelder:

- At man utøver vold mot partner på grunn av utroskap
- At man utøver vold mot partner som flørter åpenlyst med andre
- At en mann utøver vold mot noen som har fornærmet hans kvinnelige partner
- At voksne menn gjør opp gjennom en slåsskamp
- At noen tiltvinger seg sex selv om ektefelle/partner ikke vil

Når det gjelder situasjonen at foreldre gir ulydige eller uskikkelige barn en ørefik svarer 75 % at de ikke kan godta dette, selv om det noen ganger forstås. Kvinner er klarere enn menn på dette. 81 % kvinner mener de ikke kan godta dette, mens andelen menn som svarer dette er 69 %. På dette spørsmålet ser vi også en forskjell mellom de med høy og lav utdanning. Av de som har mer enn 12 års skolegang/studier er det 84 % som ikke kan godta at foreldre deler ut en ørefik til uskikkelige barn. Blant de med lavere utdanning er andelen 67 %.

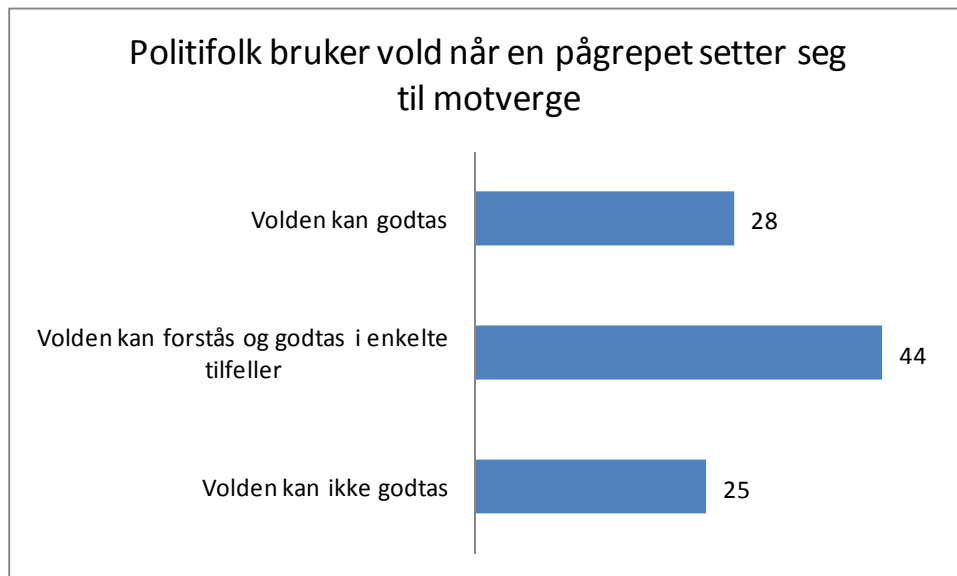
Heller ikke at noen utøver vold etter langvarig hån, fornærmelser eller latterliggjøring i andres nærvær er noe som godtas av flertallet. 47 % sier at de kan forstå slik vold, men de vil likevel ikke godta den. Ytterligere 27 % svarer at de ikke kan godta volden, slik at det tilsammen er 74 % som sier at de ikke kan godta slik vold. 17 % kan forstå og godta vold i en slik situasjon i enkelte tilfeller.

Også det å utøve vold for å pågripe noen som gjør hæverk på ens egen eiendom som for eksempel hus eller bil sier flertallet at de ikke vil godta. Dette gjelder et større andel kvinner (83 %) enn menn (66 %) også på dette spørsmålet. 16 % sier at de kan forstå og godta dette i enkelte tilfeller.

At barn slåss er det heller ikke aksept for. Og det er ikke noen forskjell på aksepten knyttet til om det er gutter eller jenter som slåss. 72 % sier de ikke kan godta at gutter gjør opp gjennom en slåsskamp, og 74 % svarer det samme for spørsmålet om jenter. At "gutter er gutter" kobles ikke lengre til en alminneliggjøring av gutters slåsskamp, slik som det ble gjort på 1950 og -60 tallet.¹

¹ Jon 2007

Den situasjonen flest kan forstå og godta at det utøves vold er at politifolk bruker vold når en pågrepet setter seg til motverge. Her fordeler svarene seg slik:

Til sammen 72 % svarer at de kan godta slik vold. Men de fleste presiserer at volden bare kan forstås og godtas i enkelte tilfeller. Politiet har jo legitim rett til å bruke vold i situasjoner hvor det er nødvendig. Slik sett kan man her si at det er et høyt antall som ikke godtar at politiet bruker vold i slike situasjoner når 28 % svarer dette. Som diagrammet viser er det kvinnene som har størst motstand også mot denne volden.

Det at noen utøver vold fordi de føler seg sterkt truet er det også en større andel som sier at de kan godta. 36 % svarer at de kan forstå og godta dette i enkelte tilfeller og 16 % svarer at de kan godta eller godta under tvil. Til sammen er det over halvparten, 52 %, som sier at de kan godta vold i en slik situasjon. Men 44 % vil ikke godta vold selv i en slik situasjon.

Heller ikke det å "ta igjen" når noen har utøvd vold mot en selv vil flertallet, 57 %, godta. Men det er ¼ som svarer at de kan forstå og godta det i enkelte tilfeller, og 15 % sier at de kan godta eller godta under tvil at noen utøver vold fordi de selv er blitt utsatt for vold.

Hovedinntrykket av svarene på disse spørsmålene viser at det norske folk ikke godtar vold! Unntakene er at en større andel kan forstå at man bruker vold når man føler seg sterkt truet, og aksept for at politiet noen ganger må bruke vold. Kvinner godtar bruk av vold enda mindre enn menn, men også flertallet av mennene vil i hovedsak ikke godta at det utøves vold.

Holdninger knyttet til voldtekt

For å få kunnskap om kvinners og menns holdninger knyttet til voldtekt lagde vi et spørsmål knyttet til rettssalen. Spørsmålet ble introdusert med teksten: "Voldtekt av kvinner fører til mange politianmeldelser, rettssaker og domsavsigelser. Ved domfellelse kan mange forhold påvirke straffeutmålingen." Deretter fulgte spørsmålet: "Her ser du noen forhold som kan påvirke straffeutmålingen i saker om voldtekt av kvinner. For hvert forhold ønsker vi å vite om du mener forholdet bør virke formildende eller skjerpene ved straffeutmålingen for den som er dømt for overgrep?"

Forholdene vi listet opp var:

- At kvinnen var beruset
- At kvinnen flørtet åpenlyst
- At kvinnene ikke sa tydelig nei til mannen
- At kvinnen var utfordrende eller sexy kledd
- At kvinnen var kjent for å ha hatt mange seksuelle partnere
- At kvinnen går alene på utsatte/belastede steder
- At kvinnen blir med frivillig på nachspill
- At kvinnen inviterer mannen på nachspill hjemme hos seg

		Total	Menn	Kvinner
At kvinnen var beruset	Formildende	6	7	5
	Hverken eller	54	52	55
	Skjerpene	35	36	34
At kvinnen flørtet åpenlyst	Formildende	16	22	10
	Hverken eller	70	66	73
	Skjerpene	7	7	8
At kvinnen ikke sa tydelig nei til mannen	Formildende	18	22	14
	Hverken eller	62	61	63
	Skjerpene	12	11	13
At kvinnen var utfordrende eller sexy kledd	Formildende	5	5	5
	Hverken eller	80	80	80
	Skjerpene	10	10	9
At kvinnen var kjent for å ha mange seksuelle partnere	Formildende	4	5	4
	Hverken eller	81	84	81
	Skjerpene	8	7	9
At kvinnen går alene ut på utsatte/belastede steder	Formildende	3	3	2
	Hverken eller	75	73	78
	Skjerpene	16	19	13
At kvinnen blir med mannen frivillig på nachspill	Formildende	10	9	11
	Hverken eller	73	74	73
	Skjerpene	10	11	8
At kvinnen inviterer på nachspill hjemme hos seg selv	Formildende	17	18	15
	Hverken eller	66	65	67
	Skjerpene	8	9	8

Det viktigste funnet vi gjorde på dette spørsmålet er hvor enige norske kvinner og menn er. Det er i all hovedsak bare noen små forskjeller på menn og kvinner.

På alle forholdene vi listet opp svarer flertallet at disse verken skal være skjerpene eller formildende. Og for de aller fleste forhold er det få som mener at det bør være skjerpene, med ett unntak: 35 % mener at det bør være skjerpene for straffeutmålingen dersom noen forgriper seg på en kvinne som er beruset.

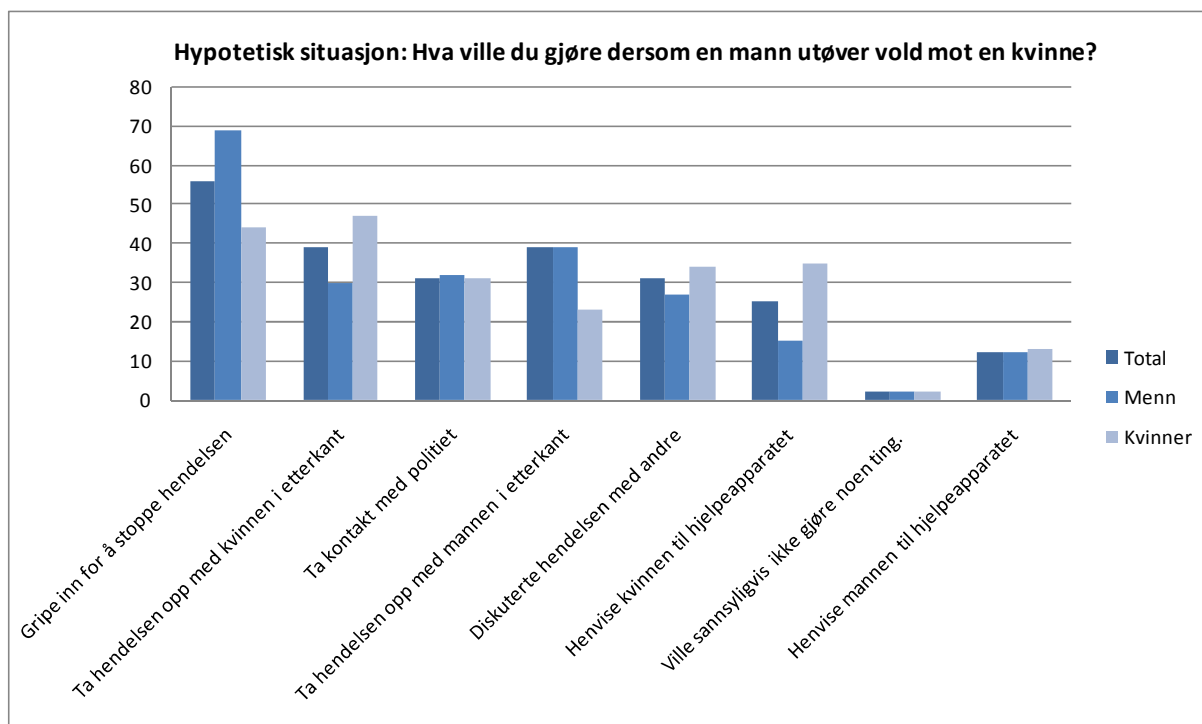
Hvordan kvinnen kler seg eller hvorvidt hun har hatt mange partnere mener 80 % ikke skal spille noen rolle. 75 % svarer at det at kvinnen går alene på utsatte/belastede steder verken skal være skjerpene eller formildende. Men dette mener 19 % av mennene og 13 % av kvinnene bør være skjerpene for straffeutmålingen.

At kvinnen blir med mannen på nachspill mener 73 % verken skal være skjerpene eller formildende. Også det at kvinnen inviterer mannen på nachspill hjemme hos seg selv mener flertallet ikke skal spille noen rolle. 66 % svarer at det verken bør være skjerpene eller formildende. 18 % av mennene og 15 % av kvinnene mener det bør være formildende for straffeutmålingen om hun inviterer mannen hjem. Det virker som om flere mener det ligger en sterkere invitasjon til sex i at kvinnen inviterer mannen hjem til seg, enn om hun blir med hjem til han.

Størst forskjell mellom menn og kvinner er det på forholdene at hun flørter åpenlyst og at hun ikke sier tydelig nei. Når det gjelder det første forholdet, at kvinnen flørter åpenlyst, så svarer flertallet at det ikke skal spille noen rolle. Dette sier 66 % av mennene mot 73 % av kvinnene. Men 22 % av mennene mener at dette bør være formildende for straffeutmålingen. Tilsvarende tall for kvinner er 10 %. Når det gjelder forholdet at kvinnen ikke sa tydelig nei til mannen svarer 62 % at det ikke skal være verken skjerpene eller formildende, men 22 % av mennene og 14 % av kvinnene mener det bør være formildende.

Intervensjon ved voldshendelser

Vi ønsket oss kunnskap om hva folk tenker at de vil gjøre dersom de blir vitne til en situasjon der en mann i deres omgangskrets eller nærmiljø utøver vold mot en kvinne. Svarene vi fikk var:

69 % av mennene og 44 % av kvinnene tror at de ville gripe direkte inn i en slik hypotetisk situasjon for å stoppe volden. En stor andel tror at de ville tatt hendelsen opp med kvinnene i ettertid. 47 % av kvinnene og 30 % av mennene tror de ville gjort dette. Også med voldsutøveren er det mange som mener de ville ta det opp i etterkant. Dette mener 39 % av mennene mot 23 % av kvinnene at de ville gjøre. Mange, 31 %, tenker seg at de ville diskutere hendelsen med andre.

35 % av kvinnene mot bare 15 % av mennene tenker de ville henvise kvinnen til hjelpeapparatet. 12 % sier de ville henvist mannen til hjelpeapparatet.

Bare 2 % tror at de mest sannsynlig ikke ville gjøre noen ting i en situasjon hvor de direkte er vitne til at en mann de kjenner utøver vold mot en kvinne. Undersøkelsen viser at menn og kvinner bryr seg om spørsmål rundt vold, engasjementet er høyt i den norske befolkningen. Samtidig kan vi se at menn og kvinner ofte er samstemte i spørsmål om vold i samfunnet Vi kan dog se at kvinner lettere definerer handlinger som vold og mener det er mer vold i samfunnet enn menn. Vi ser også en tendens til at den yngre befolkningen trenger mer kunnskap om vold.

Hvitt Bånd Norge

Hvitt Bånd er en nasjonal kampanje mot menns vold mot kvinner og seksuell trakassering. Kampanjen retter seg mot gutter og menn i alle aldre, og tar sikte på å påvirke menns holdninger gjennom opplysning, bevisstgjøring og etablering av gode rollemodeller.

The White Ribbon Campaign ble startet i Canada i 1991. Siden har kampanjen spredd seg til 60 land i alle verdensdeler. White Ribbon er det største enkelttiltaket i verden som er rettet mot menns og gutters holdninger til vold mot kvinner. White Ribbon markeres hvert år den 25. november, FNs internasjonale dag for avskaffelse av vold mot kvinner. Kampanjen drives i Norge med midler fra GjensidigeStiftelsen.

Reform er en politisk uavhengig stiftelse. Stiftelsens formål er, med utgangspunkt i at menn og kvinner er likeverdige, å jobbe for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av kjønn, samt synliggjøre menn som kjønn i samfunnet.

Med dette utgangspunkt skal Reform være likestillingsorientert i sitt arbeide, bistå menn konkret i ulike livsfaser og livssituasjoner med råd, veiledning og informasjon, bidra til å ta vare på og utvikle mangfoldet i menns liv, mobilisere menns ressurser til utvikling og aktiviteter på områder som ikke har vært særlig fremtredende i de tradisjonelle mannskulturer og ellers bidra til å bedre menns levekår og livskvalitet.